

УДК 159.923.3:179.9-029:93

Кашпур Юрій Михайлович

кандидат психологічних наук,
доцент, докторант кафедри теоретичної та консультативної психології
факультету соціально-психологічних наук та управління
НПУ імені М. П. Драгоманова
y_kashpur@yandex.ru
ORCID 0000–0002–0259–1137

ЕВОЛЮЦІЙНО-ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВІРНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

В статті представлено різні міждисциплінарні дослідження феномена вірність. Враховуючи недостатню розробленість цієї проблеми в психології, автор іде шляхом пошуку психологічної природи вірності з позицій фізіологічної, антропологічної та етологічної наук, а також окреслює історичні аспекти вірності як феномену, що має конкретне соціально-психологічне коріння. В цій статті доведено, що вірність межує з такими поняттями як прихильність, турбота, емпатія, довіра, зобов'язання, які вносять до природи означеного явища психологічну складову та визначають його консистенцію. Проведений ретроспективний аналіз трактування поняття вірність у суспільстві в стародавні часи, в грецькій та римській міфології, східних вченнях, а також в Середньовіччі та епоху Відродження. В кожному з цих історичних періодів аналізуються факти, в яких відображені уявлення та інтерпретації розуміння феномена вірність.

Ключові слова: вірність, прихильність, турбота, довіра, турбота, зобов'язання, історично-психологічний аналіз, психологічна природа.

Постановка проблеми. Актуалізація сьогodнішніх суспільних настроїв щодо розвитку моральних та етичних якостей людства спонукає все більше науковців замислюватися над такими поняттями як довіра, справедливість, чесність. Чільне місце серед цих пошуків займає розуміння поняття «вірність». До недавня його розглядали виключно як етичне утворення. Проте локус-аналіз почав закономірно змінюватися в ході масштабних суспільно-політичних подій, що відбуваються останні десятиліття в Україні та світі. Все частіше вірність позиціонується як психологічна якість особистості, моральна цінність або більш глибокий продукт психосоціальних взаємин людей.

Аналіз останніх досліджень. Якісну інформацію про змістову сутність вірності епізодично можна віднайти у різних наукових джерелах, зокрема філософських (М. Бердяєва, Ю. Бохенського, К. Вальверде, Ю. Кімельова, М. Налімова, В. Розіна), етнографічних (М. Арандаренка, В. Щербаківського, Д. Яворницького), антропологічних (О. Лавджоя, З. Рубіна), мистецьких (І. Франка, Т. Шевченка, М. Коцюбинського) та ін. Та попри широку вживаність означеного поняття у контексті міжособистісних взаємин воно не стало об'єктом окремого психологічного дослідження. Відтак вважаємо за потрібне акцентувати увагу на цій проблемі й проаналізувати

еволюційно-фізіологічні та історичні результати досліджень та окреслити вектори нашого подальшого емпіричного дослідження.

Мета нашої статті полягає у презентації результатів проведеного теоретичного аналізу якісного змісту феномена «вірність» у джерелах різної наукової спрямованості, виокремленні з них психологічних конструктів вірності.

На шляху до реалізації поставленої мети вважаємо правомірним здійснити аналітичний екскурс по наукових джерелах різної спрямованості.

Питання вірності та зради залишаються актуальними не лише у гуманітарних науках, а й у дослідженнях природничого циклу. Вчені (Г. Ленг, С. Меллой, Х. Фішер та ін.) весь час намагаються пояснити природу цих феноменів з фізіологічної точки зору. Предметом їх дослідження виступає вірність, насамперед у міжособистісних стосунках. Аналізуючи розвиток взаємин двох людей на різних стадіях комунікації, фізіологи прийшли до висновку, що їх міжособистісна поведінка детермінується цілою сукупністю гормональних речовин, які по чергово продукуються залозами внутрішньої секреції [5]. На перших етапах знайомства особистість керується лібідом, нуждою, потребою чи бажанням, які детермінуються тестостероном та естрогеном; феромонами, що сприймаються особливим воміроназальним органом, інформація від якого передається безпосередньо у підсвідомість; та балансом гормонів-нейромедіаторів (дофаміном та серотоніном), що виробляються гіпоталамусом та відповідають за стійкість людської психіки в цілому. На думку Х. Фішер, в момент встановлення довірливих стосунків комбінація цих гормонів створює відчуття ейфорії та, одночасно, стривоженості й сконцентрованості, як при нав'язливих станах. Люди багато думають про своїх суб'єктів захоплення і намагаються позиціонувати себе з найкращої сторони. Основним продуктом, що формується протягом цього етапу, є *довіра* [7].

Проте найбільш значущим для нашого дослідження є наступна стадія розвитку стосунків, яку фізіологи С. Хазанс та А. Бартелс називають *прихильністю*. На цьому етапі гормональний фон вирівнюється і людина вже не відчуває різких перепадів настрою від ейфорії до розпачу. Домінуючим гормоном в цьому процесі виступає окситоцин, під дією якого, зазвичай, відбуваються перейми під час пологів, продукується лактація та активується материнський інстинкт. І разом з тим цей гормон ще й діє на організм людини як м'яке заспокійливе, знижує тривожність, розслабляє, а також здійснює слабкий наркотичний ефект. Після спільно прожитого часу організм людини звикає до регулярного отримання порцій окситоцину, і якщо його рівень в крові знижується, відчуває гомеостатичний дисбаланс. Це спонукає індивіда шукати нових регулярних контактів зі своїм партнером, адже під дією його запаху, або навіть згадки про нього ця речовина рефлекторно знову продукується залозами внутрішньої секреції і, як наслідок, викликає приємні та ніжні відчуття. Це вказує на те, що особистість на психофізіологічному рівні виявляє зацікавленість у тому, щоб залишатися зі своїм суб'єктом вірності якомога довше, адже для неї це запорука комфорту та захищеності.

Посилює нужду в партнерові ще один, не менш важливий у означеній схемі, гормон — вазопресин, який викликає *емпатію* та спонукає людину до побудови глибоких інтегруючих взаємин зі своїм суб'єктом вірності [7]. Ми розділяємо таку позицію фізіологів щодо розвитку парних взаємин та відмічаємо, що цей алгоритм має багато спільного з побудовою взаємин вірності, а можливо є платформою для становлення такої морально-особистісної якості як *вірність*.

Цікавими щодо вірності є спостереження етологів та зоопсихологів. Опираючись на пануючу сьогодні еволюційну теорію розвитку, відповідно до якої людська психіка має спільне походження з твариною, можна вважати правомірним порівняння однакових форм поведінки у тих і інших. У науковій практиці існує традиція моделювання психологічних явищ на базі спостережень за поведінкою тварин. Наприклад, Дж. Боулбі, Н. М. Ладигіна-Котс, І. П. Павлов змогли підтвердити свої припущення за допомогою порівняльного методу. Через низький ступінь дослідженості явища вірності у психології та необхідність вичленення його природи зі складної та багатогранної людської психіки ми також вимушені були звернутися до етологічних досліджень.

Не вдаючись до презентації прикладів взаємин вірності серед представників фауни, вважаємо за потрібне лише окреслити наші наступні висновки, що пояснюють специфіку цього феномена у тварин:

- у більшості випадків вірність у тваринному світі обумовлена доглядом один за одним, потребою в охороні свого житла та захистом нащадків;

- вірність у тварин не є радикальною і не зберігається при умові смерті одного з партнерів. Відтак стереотипні уявлення про самопожертву окремих представників фауни є гіперболізованими;

- моногамність у тварин зберігається лише з конкретним партнером і протягом якогось часу. У випадку розриву стосунків вони вдаються до нових взаємин;

- тварини є вірними лише у подружніх стосунках. Зі своїм потомством вони сепаруються в ході реалізації програми «турбота про нащадків». Це може свідчити про притаманність тваринам також двох окремих явищ — прив'язаності та вірності;

- тваринам притаманна чуйність та співпереживання. Цим пояснюються випадки турботи один про одного під час хвороби партнера та відмову від еміграції. Це може свідчити про наявність у змісті вірності названих емоційних конструктів.

Антропологи О. Лавджой та Г. Вейнер вважають, що складність пояснення феномена вірності полягає в офіційному позиціонуванні людини як моногамної істоти. Тоді як їх спостереження доводять, що виду *Homo sapiens* більше притаманна не чиста, а «серійна моногамія» (поєднання моно- та полігамії), відповідно до якої людина може забезпечити більшу турботу про себе та нащадків під час спільного проживання, а також одночасно мати дітей від інших партнерів, не чекаючи втрати одного з подружжя, як це буває серед певних видів тварин. Це дозволяє зайняти людям панівне місце в еволюції тваринного світу і напрацювати складні

і багатогранні взаємини один з одним. На думку відомого антрополога О. Лавджоя, вірність, як соціально-психологічне явище, має конкретне біологічне походження. Самці австралопітеків (попередників людей), як довів учений, були керовані бажанням бути впевненими у своїх нащадках, намагалися забезпечувати самку всім необхідним за умови, якщо та буде зберігати їм вірність і не матиме потреби шукати іншого. Самка ж, отримуючи від цього самця підтримку в реалізації своєї материнської програми та оргазмічні відчуття, ще більше упевнювалася у необхідності бути вірною конкретному суб'єктові [8]. В подальшому, з розвитком моногамності та сімейних форм, взаємини подружжя стали носити не лише сексуальний, а й побутовий, розвивально-виховний, рекреаційний характер, що вимагало збереження інтимної інформації між двома особами [5; 11]. Так, потреба один в одному на фоні міжстатевих та сексуальних стосунків розповсюдилася й на інші сфери соціально-психологічного життя особистості, що створювало підґрунтя для диференціації уявлень про вірність як про моральну цінність та когнітивно-емоційне утворення.

Дослідники в галузі історії (Т. Апінян, А. Нейхард, Л. Селиванова) також не оминули тему вірності та констатували власні тенденції розвитку цього феномена у різні історичні епохи. В основу суспільної моралі у стародавньому Римі були покладені уявлення про вірність як про основну чесноту громадянина. На думку М. Куна, дотримання канонів вірності для римлян-язичників було настільки важливо, що її було персоніфіковано в окрему богиню Фідес (Фідею) (лат. *Fides populi Romani*), якій на Капітолійському пагорбі у Римі, поряд з храмом головного Бога Юпітера було побудовано храм, в якому зберігалися різного роду договори та міжнародні документи [4; 13]. Атрибутом вірності вважалася права рука, по лікоть загорнута в білу тканину, яка символізувала чистоту намірів того, хто зазначає договір чи бере на себе зобов'язання, а зображені на древніх монетах рукостискання і на сьогодні залишаються символом дотримання даної клятви [4]. До цієї богині зверталися не лише у державних та громадських справах, а й у особистих питаннях, які могли б порушуватися через перепони у реалізації домовленостей. Тут варто звернути увагу на появу в звичному розумінні нових змістових відтінків вірності. Стосунки, котрі регулювалися поняттям «*fides*», були пов'язані з інститутом патронату, який регулював лише ті домовленості, які базувалися на взаємовигідній співпраці [10].

Підкреслюючи значущість досліджуваного феномена вірності, варто зауважити, що для всіх древніх культур характерна наявність божественного образу на зразок римської богині Фідес. Так, у грецькій міфології своє місце має Пістіс, а в Єгипті — Ізіда. Проте остання символізувала жіночність, а вірність була їй властива як невід'ємний атрибут подружнього ставлення до свого чоловіка [3]. Саме тому покарання за зраду стосувалось лише жінок і вимірювалось 1000 ударами або відрізанням їй носа. Чоловіча ж вірність у древніх єгиптян асоціювалась переважно з державними справами та регулювалася конкретними домовленостями. Схожою була трактовка вірності у древніх шумерів, які могли лише за одну підозру в

зраді кинути жінку в річку. У разі, якщо та тонула, її вину було автоматично доведено. Смертною карою за зраду карали й інки та євреї. Жінку забивали камінням у разі, якщо чоловік привселюдно відмовлявся від неї, мотивуючи своє рішення зрадою своєї дружини. Додамо, що значення вірності у східних народів залишається гіперактуальним і сьогодні. Дилема «вірності-зради» у них є настільки важливою для суспільної моралі, що лише у 2015 р. шляхом тривалих перемовин у Південній Кореї вдалося відміняти смертну кару за цей вчинок.

У східних народів трактовки феномена вірності сягають найглибшого значення. Їй присвячуються різноманітні трактати, законні акти, літературні твори та ін. В Японії самурай, проводячи ритуальне вбивство шляхом розпорювання власного живота — сепуку чи харакірі, виказував своє зневажливе ставлення до смерті, виявляючи хоробрість та вірність своєму сюзерену, що було ознакою наявності у нього найвищих людських чеснот. В Китаї для означення вірності існував окремий ієрогліф 忠 «чжун» [zhōng], який складався з двох частин: «середина» та «серце». Перша частина лінгвістичного знаку означає, що потрібно не відхилитися ні вправо, ні вліво. А друга вказує на необхідність всім серцем, не лінуючись, робити це, зберігаючи непохитність. У китайців культивувалися переконання, що щира вірність своїй країні та правителю повинна бути дотримана навіть всупереч власному життю. Підтвердженням таких ідеологічних уявлень є археологічна знахідка, яку було названо Теракотовою армією, що знайдена в 1974 р. та датована I ст. до н. е. Вона являє собою захоронення понад 8000 глиняних статуй військових та коней, що символізують прихильність до свого імператора Цинь Ши Хуанді та бажання його охороняти після смерті. Ця знахідка є виключенням, бо на більш ранніх етапах китайської історії існував звичай реального масового самопожертвування у разі смерті правителя. Відтак китайські уявлення про вірність вказують на ціннісну складову в ній та наявність неабияких особистісних зусиль, котрих потрібно було докласти людині для дотримання відповідних моральних принципів та розвитку необхідних для цього особистісних якостей.

Відома історик-китаїст І. Ф. Попова доводить, що категорія «вірності» в Китаї складала найважливіший елемент державної ідеології по відношенню до сановників та пересічних громадян. На її думку, цей феномен лежав у основі осмислення способів особистісної самореалізації в традиційній китайській культурі, й таким чином пронизував весь уклад тогочасної людини [6]. Китайський філософ Ван Чун у своїх працях «Про виховання людини» та «Трактаті про звичайну мораль» виокремив для цього феномена окрему частину тіла: нирки. Саме в них, на його думку, коріниться означена морально-особистісна якість, поряд з гуманністю в серці, почуттям обов'язку в печінці, почуттям міри в шлунку та мудрістю в легенях. Він зазначав, що у разі хвороби того чи іншого органу розум людини починає затьмарюватися і відповідним чином змінюється її поведінка [1; 12].

У Середньовіччі вірності відводили особливе місце у взаєминах васала та сеньйора, лицаря та принцеси, короля та народу. Подібні сюжети відо-

бражені у літературних пам'ятках того часу. Цей період відзначався специфічним трактуванням вірності і стосувався осіб шляхетного походження, які брали на себе певні зобов'язання. В середньовічних уявленнях це явище мало конкретний часовий початок, а саме: від моменту, коли два об'єкти вступали у певного роду взаємини, аж до взаємного анулювання клятви. Звідси походять окремі ритуали: давання обітниць під час заручин, коронування короля, посвята в лицарі, дефлорація нареченої і т. д. В цьому випадку вірність мала певний психологічний тягар, бо несла за собою ряд обмежень для особистості, але при цьому надавала їй вчинкам конкретного ціннісного значення, сприяла самоідентифікації особистості у певній рольовій іпостасі, підвищувала її самоповагу та модифікувала самоприйняття. При цьому конкретне символічне значення мав «пояс вірності» (засіб, що унеможлиблював адюльтер), який дівчина повинна була носити, доки її коханий виконував свій обов'язок [2].

Аналізуючи проблему психологічної складової вірності в Середньовіччі, неможливо оминати християнське розуміння цього феномена. Саме в цей період широкого розповсюдження набувають різного роду релігійні постулати. Церква, що продукує ідею християнської смиренності звичайної людини перед божественним началом, повинна дотримуватися ряду канонів та приписів. Так, дружина взагалі не мала права ініціювати розлучення, якщо шлюб був закріплений у церкві, і таким чином його дія пролонговувалась навічно. Жінка могла не відчувати прихильного ставлення до свого чоловіка, але зобов'язана була зберігати йому вірність, навіть ціною власних дискомфортних переживань. У таких ситуаціях вірність ставала догматизованим саморуйнівним явищем [9].

Специфічною для становлення морально-психологічних понять стала епоха Відродження, яка характеризується насамперед зміною локусу сприймання людьми мистецьких та соціальних подій. В контексті нашого дослідження важливо зрозуміти конкретні суспільно-психологічні обставини цього історичного періоду, адже саме вони детермінують трансформації уявлень особистості. Так, на думку N. Vulst, перехід від Середньовіччя до Відродження пов'язаний з явищем бубонної чуми, яка з різною інтенсивністю спалахувала в Європі та Азії з 1348 р. по 1666 р. Як наслідок, у свідомості людини того часу відбувалися фундаментальні зміни, що пов'язані з втратою монопольного права церкви інтерпретувати вчинки та долю людини. Зміни відображалися в переконаннях про те, що перед обличчям смерті всі люди стають рівними, а на спасіння має право кожен [2]. Закономірно, що після череди втрат та смертей, якими були сповнені уявлення тогочасних людей, актуалізується потреба у збереженні родинних зв'язків, материнських почуттів, дружніх взаємин, шанобливого ставлення до сім'ї. Можна припустити, що в контексті цих змін соціально дезінтегрованна особистість стає більш чутливою до прекрасного та вічного. Як наслідок, з'являються нові антропоцентричні та сповнені надії твори мистецтва: «Пьєта» Мікеланджело (1499), «Тайна вечеря» Леонардо да Вінчі (1498), «Сикстинська Мадонна» Рафаеля (1502–1506 рр.) [9]. А відтак вірність починає пояснюватись не як взятий на себе тягар страждань

та випробувань, а як почуття, що несе стабільні, безпечні та передбачувані взаємини, що виступають для людини значущою опорою під час переживання різного роду психотравмуючих подій.

Підводячи **підсумки** нашого короткого дослідження психологічної природи вірності в контексті еволюційно-історичного аналізу, можна зробити кілька ключових висновків. Отже, вірність особистості проходить своє становлення від тимчасового емоційного стану симпатії до стійкого продукту когнітивно-емоційної єдності, що детермінується нейрогуморальними процесами. На протигагу літературним уявленням про високоморальну вірність для більшості тварин ця якість не є характерною, тоді як людині притаманна серійна вірність, яка обумовлена тривалим періодом вигодування дітей та необхідністю виховання й турботи про них. Історично склалося, що трактування змісту терміну вірність залежить від певної епохи, що дає підстави визначити широкий його змістовний обсяг й смислове навантаження. З одного боку, вірність застосовували для визначення моральних і професійних якостей людини, патріотичних переконань та її особистісних чеснот, а з іншого — природу означеного феномена пов'язували з обмеженням свободи вибору людини й процесу її особистісного зростання.

Список використаних джерел і літератури

1. Антология мировой философии : [в 4 т.]. — М : Мысль, 1969. — Т. 1. — 936 с.
2. Бульст Н. Почитание святых во время чумы (Позднее Средневековье) / Н. Бульст // Одиссей. Человек в истории. — М., 2000. — С. 152–185.
3. Голикова М. С. Трансформация образа древнеримской богини Фидес (верность) в произведениях античных авторов I–IV веков / М. С. Голикова // Вестник МГЛУ : [сб. науч. тр.]. — М., 2014. — Вып. 21 (707). — С. 63–69.
4. Легенды и сказания Древней Греции и Древнего Рима / сост. А. А. Нейхардт. — М. : Правда, 1990. — 576 с.
5. Палмер Дж. Эволюционная психология. Секреты поведения Homo sapiens : [пер. с англ.] / Джек Палмер, Линда Палмер. — 2-е изд. — СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК ; М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2003. — 382 с.
6. Попова И. Ф. Категория «верность» (чжун) в политической мысли раннетанского Китая / И. Ф. Попова // Материалы научной конференции, посвященной 50-летию образования Китайской Народной Республики (Санкт-Петербург, 27–28 октября 1999 г.). — СПб., 1999. — С. 58–61.
7. Фишер Х. Почему мы любим: природа и химия романтической любви = Why We Love: The Mature and Chemistry of Romantic Love / Фишер Х. ; пер. с англ. Е. И. Милицкая. — М. : Альпина нон-фикшн, 2012. — 319 с.
8. Хрисанфова Е. Н. Антропология : [учебник] / Е. Н. Хрисанфова, И. В. Перевозчиков. — М. : Изд-во Моск. ун-та : Наука, 2005. — 400 с.
9. Чемберлин Е. Эпоха Возрождения. Быт, религия, культура / Ерик Чемберлин ; [пер. с англ. Е. Ф. Левиной]. — М. : ЗАО Центрполиграф, 2006. — 239 с.
10. Buchli J. Fides — Religion, Law, Christian / Buchli J., Prescendi F., Schiemann G. // Brill's New Pauly. — 2002. — Vol. 12/2. — P. 964–965.
11. Durrant R. Evolutionary Psychology / R. Durrant, B. Ellis // Comprehensive Handbook of Psychology / M. Gallagher, R. Nelson (Eds.). — New York : Wiley & Sons, 2003. — Vol. 3. — P. 1–33.
12. Lun-Hkng. Philosophical Essays of Wang Chong / [translated from the Chinese and annotated by Alfred Forke]. — New York : Paragon Book Gallery, 1962. — 342 p.
13. Silius Italicus T. C. Punica / Silius Italicus T. C. — Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press, 1968. — Vol. 2. — 480 p.

REFERENCES

1. Antologiya mirovoy filosofi (1969) [Anthology of World Philosophy] (Vols. 1–4; Vol. 1). Moskva: Mysl'. [in Russian].
2. Bul'st N. (2000). Pochitaniye svyatykh vo vremya chumy (Pozdneye Srednevekov'ye) [The veneration of saints in the Time of Cholera (Late Middle Ages)]. Odysseus. Man in History. (pp.152–185). Moskva [in Russian].
3. Golikova, M. S. (2014) Transformatsiya obraza drevnerimskoy bogini Fides (vernost') v proizvedeniyakh antichnykh avtorov H–IV veka [The transformation of the image of the Roman goddess Fides (fidelity) in the works of ancient authors of I-IV century]. *Bulletin of Moscow State Linguistic University*, Vol. 21 (707), 63–69. Moskva [in Russian].
4. Neykhardt A. A. (Eds.). Legendy i skazaniya Drevney Gretsii i Drevnego Rima [Legends and Legends of Ancient Greece and Ancient Rome] (1990) Moskva: Pravda [in Russian].
5. Palmer, J., & Palmer L. (2003) Evolyutsionnaya psikhologiya. Sekrety povedeniya. Homo sapiens [Evolutionary psychology. Secrets behavior. Homo sapiens]. (Trans). Moskva: OLMA-PRESS [in Russian].
6. Popova, I. F. (1999) Kategoriya «vernost'» (chzhun) v politicheskoy mysli rannetanskogo Kitaya [The category of «loyalty» (zhong) in the political thought of Early T'ang China]. Materialy nauchnoy konferentsii, posvyashchennoy 50-letiyu obrazovaniya Kitayskoy Narodnoy Respubliki. (27–28 oktyabrya 1999 hoda) [Proceedings of the scientific conference dedicated to the 50th anniversary of the founding of the People's Republic] (pp. 58–61). Sankt-Peterburg [in Russian].
7. Fisher, K. H. (2012) Pochemu my lyubim: priroda i khimiya romanticheskoy lyubvi = Why We Love: The Mature and Chemistry of Romantic Love (E. I. Militsky, Trans). Moskva: Al'pina non-fikshn [in Russian].
8. Khrisanfova, Y. N., & Perevozchikov I. V. (2005) Antropologiya: uchebnik [Anthropology: Textbook]. Moskva: Izd-vo Mosk. un-ta: Nauka [in Russian].
9. Chemberlin, E. (2006) Epokha Vozrozhdeniya. Byt, religiya, kul'tura [Renaissance. Genesis, religion and culture] (E. F Levina, Trans) Moskva: ZAO Tsentrpoligraf [in Russian].
10. Buchli, J., Prescendi, F., & Schiemann, G. (2002). Fides — Religion, Law, Christian. Brill's New Pauly, Vol. 12/2, 964–965.
11. Durrant, R., & Ellis, B. (2003) Evolutionary Psychology. Comprehensive Handbook of Psychology. M. Gallagher & R. J. Nelson [Eds.]. New York: Wiley & Sons, Vol. 3, 1–33.
12. Lun-Hkng. Philosophical Essays of Wang Chong (1962) [translated from the Chinese and annotated by Alfred Forke]. New York: Paragon Book Gallery.
13. Silius Italicus, T. C. (1968) Punica: Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, Vol. 2.

Кашпур Юрий Михайлович

кандидат психологических наук,

доцент, докторант кафедры теоретической и консультативной психологии

факультета социально-психологических наук и управления

НПУ имени М. П. Драгоманова

ЭВОЛЮЦИОННО-ИСТОРИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВЕРНОСТИ ЛИЧНОСТИ

Резюме

В статье представлены различные междисциплинарные исследования феномена верности. Учитывая недостаточную разработанность этой проблемы в психологии, автор идет по пути поиска психологической природы верности с позиций физиологической, антропологической, этологической и исторической наук. Доказано, что верность имеет общее с такими понятиями как: привязанность, забота, эмпатия, доверие, обязательства, которые вносят в природу указанного явления

психологическую составляющую и определяют его консистенцию. Презентованы результаты ретроспективного анализа трактовки понятия верность в греческой и римской мифологии, восточных учениях, а также во времена Средневековья и эпоху Возрождения.

Ключевые слова: верность, привязанность, забота, доверие, обязательства, психологическая природа.

Kashpur Iurii

Candidate of psychological sciences,
Docent of department of theoretical and counseling psychology
National pedagogical university by the name of Dragomanova

EVOLUTION AND HISTORICAL ASPECTS OF THE PERSON FIDELITY

Abstract

Loyalty to personality passes its formation starting from the temporary emotional state of affection and to the firm product of cognitive and emotional unity that is determined by the neurohumoral processes. At the stage of *devotion*, oxytocin is the dominating hormone; it decreases anxiety and makes a person relaxed. Lack of this hormone induces an individuum to seek new regular contacts with its subject of loyalty. At the same time, vasopressin induces to build deep integrating relations with its subject of loyalty. Contrary to the beliefs in literature regarding the highly-moral loyalty, ethologists prove that the *Homo sapiens* species have a greater propensity for the «serial monogamy» than the clear one due to the long-time feeding of children and the need to bring them up and care for them. It was generalized from the intersexual and sexual relations to the other spheres of social and psychological life of a personality that created a basis for differentiation of beliefs about loyalty as a moral value, as well as cognitive and emotional formation.

For historical reasons, interpretation of the content of the term 'loyalty' depends on the specific period, which give grounds to define its broad content-related volume and meaning. On the one part, loyalty was used to define moral and professional features of a person, its patriotic beliefs and personal qualities, and on the other part, nature of the said phenomenon was associated with limitation of human freedom in choosing and process of its personal growth.

Key words: loyalty, affection, care, trust, commitment, historical and psychological analysis, psychological nature.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2017